

УДК 061.2:364-78]:303.4

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.11>

Захар ТОВСТИК

магістрант кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69600

ORCID: 0009-0006-4091-1003

Бібліографічний опис статті: Товстик, З. (2024). Теоретичні аспекти дослідження участі громадських організацій у вирішенні соціальних проблем. *Ввічливість. Humanitas*, 4, 85–89, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.11>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВИРІШЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

У статті висвітлено розвиток теоретичних аспектів дослідження участі громадських організацій у вирішенні соціальних проблем. На сучасному етапі розвитку суспільства, де індивідуальні проблеми часто переплітаються з глобальними викликами, громадські організації відіграють все більш важливу роль. Соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття, дискримінація, насильство, недостатній доступ до якісних медичних та освітніх послуг, стають дедалі більш актуальними. Нажаль, держава не завжди здатна ефективно реагувати на всі виклики, особливо в умовах обмеженого фінансування та бюрократичних перепон. У цьому контексті значну роль відіграють громадські організації, які активно залучаються до вирішення соціальних проблем та першими надають допомогу найбільш вразливим групам населення. До переваг громадських організацій слід віднести можливість залучення волонтерів, фінансових ресурсів від донорів, що дозволяє їм розширювати сферу своєї діяльності. Також у громадських організаціях часто працюють фахівці з різних галузей, які мають великий досвід практичної роботи з вразливими групами населення, що дозволяє їм більш точно оцінювати ситуацію та пропонувати ефективні шляхи допомоги. Вони володіють не лише знаннями своєї спеціалізації, але й навичками роботи в команді, що сприяє кращій координації дій та забезпечує більш ефективне використання ресурсів. Це і є передумовою забезпечення високого рівню експертизи у вирішенні соціальних проблем. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє не лише розглядати проблеми з різних точок зору, але й розробляти інноваційні рішення, що відповідають реальним потребам громад.

Громадські організації забезпечують гнучкість, інноваційність та швидкість реагування, які часто недоступні державним структурам. Вони працюють безпосередньо з громадами, добре розуміють їхні потреби та здатні розробляти цільові програми підтримки. Також громадські організації виступають важливими посередниками між суспільством і владою, адвокуючи інтереси тих, хто найбільше потребує допомоги.

Ключові слова: громадські організації, соціальні проблеми, громадянське суспільство.

Zakhar TOVSTYK

Master's Student at the Department of Philosophy, Public Administration, and Social Work, Zaporizhzhia National University, 66 Universytetska str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69600

ORCID: 0009-0006-4091-1003

To cite this article: Tovstyk, Z. (2024). Teoretychni aspekty doslidzhennia uchasti hromadskykh orhanizatsii u vyrishenni sotsialnykh problem [Theoretical aspects of research on the participation of non-governmental organizations in solving social problems]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 4, 85–89, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.11>

THEORETICAL ASPECTS OF RESEARCH ON THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN SOLVING SOCIAL PROBLEMS

The article highlights the development of theoretical aspects of research on the participation of non-governmental organizations in solving social problems. In the modern stage of societal development, where individual issues often intertwine with global challenges, NGOs are playing an increasingly important role. Social issues such as poverty, unemployment, discrimination, violence, and limited access to quality healthcare and education are becoming increasingly pressing. Unfortunately, the state is not always able to respond effectively to all challenges, especially in conditions of limited funding and bureaucratic obstacles. In this context, NGOs play a significant role, actively engaging in solving social problems and being the first to provide assistance to the most vulnerable groups of the population.

The advantages of NGOs include the ability to attract volunteers and financial resources from donors, which allows them to expand the scope of their activities. Furthermore, NGOs often employ specialists from various fields who have extensive practical experience working with vulnerable groups, enabling them to better assess situations and propose effective solutions. These professionals possess not only expertise in their specific areas but also teamwork skills that enhance coordination and ensure more efficient use of resources. This is a prerequisite for maintaining a high level of expertise in addressing social issues. Such a multidisciplinary approach allows not only for examining problems from different perspectives but also for developing innovative solutions that meet the real needs of communities.

NGOs provide flexibility, innovation, and responsiveness that are often unavailable to state structures. They work directly with communities, deeply understanding their needs and are capable of developing targeted support programs. Additionally, NGOs act as vital intermediaries between society and the government, advocating for the interests of those most in need of help.

Key words: non-governmental organizations, social problems, civil society.

Актуальність проблеми. Релевантність цієї статті обумовлена необхідністю дослідження впливу громадських організацій на вирішення соціальних проблем та аналізу їхньої діяльності в умовах сучасних викликів. Це особливо важливо в контексті сучасних подій в Україні, що відкриває нові можливості для активної участі громадських організацій у суспільному житті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які вивчали участь громадських організацій у вирішенні соціальних проблем як практичну діяльність: Гостева О. (визначення основних принципів функціонування громадських об'єднань та проблем на шляху їх розвитку у контексті розбудови громадянського суспільства), Євдокимова І. (аналіз тенденцій розвитку громадських організацій в Україні), Лукашевський Ю. (дослідження інструментів громадської участі в місцевому самоврядуванні), Палатна Д., Семигіна Т. (теоретичні та практичні аспекти згуртування громади у контексті надання соціальних послуг в умовах децентралізації та надзвичайних ситуацій).

Мета статті – здійснити аналіз наукових праць з питань участі громадських організацій у вирішенні соціальних проблем в Україні як передумову професіоналізації соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Участь громадських організацій у вирішенні соціальних проблем тісно пов'язана з їхньою роллю в сучасному громадянському суспільстві та в контексті військово-політичних подій.

Громадські організації виступають впливовими агентами змін, сприяючи ефективнішому та демократичному управлінню. Розглянемо декілька аспектів цієї діяльності:

1. Представництво інтересів громадян – громадські організації виступають агентами, які представляють інтереси та потреби громадян перед органами влади. Їхня участь у прийнятті рішень

дозволяє гарантувати, що затверджені рішення відповідають реальним потребам суспільства.

2. Експертна підтримка – громадські організації можуть проводити експертизи в різних сферах, таких як соціальна політика, освіта, екологія тощо. Участь представників громадських організацій у роботі комітетів, робочих груп чи консультативних органів може значно покращити якість ухвалених рішень.

3. Прозорість та відкритість – громадські організації активно сприяють прозорості та відкритості у процесі ухвалення рішень. Оскільки вони вимагають доступу до інформації, проводять громадські слухання, організовують кампанії з освіти громадськості, тим самим забезпечуючи більш демократичний процес ухвалення рішень.

4. Критика та контроль – громадські організації відіграють роль важливих контролерів у відносинах з владними структурами. Вони можуть висловлювати неупереджену критику, відзначати недоліки у роботі влади та сприяти удосконаленню системи управління.

5. Розробка та впровадження альтернативних політик – громадські організації можуть брати активну участь у розробці та впровадженні альтернативних політик. Їхні дослідження та проекти можуть слугувати основою для нових стратегій управління та розвитку.

Узяті разом, ці аспекти взаємодії громадських організацій із зовнішньою системою сприяють покращенню демократії, ефективності управління та відповідальності перед громадянами.

Органи державної влади поступово визнають важливість адаптації механізмів державного управління до умов соціально орієнтованого розвитку публічної держави та вирішення першочергових завдань, спрямованих на прискорення побудови справедливої і правової демократії. За цих умов громадські організації можуть виступити ефективним інструментом

інтерсуб'єктивного впливу, відіграючи ключову роль у реалізації соціальних завдань держави та суспільства. Нажаль, бувають випадки, коли потенціал громадських організацій часто недооцінюється, а іноді взагалі нівелюється.

У зв'язку з цим виникає необхідність обговорення питань розробки та застосування стратегії оновлення громадської організації як соціально орієнтованого та суспільно корисного суб'єкта вирішення соціальних проблем в суспільстві. Це може стимулювати інноваційний підхід до розуміння місця та ролі суспільної самоорганізації у суспільно-державних відносинах.

Враховуючи децентралізацію адміністративної влади та адміністративно-територіальні зміни, такий процес має бути визнаний необхідним кроком у формуванні нового обличчя громадських організацій в Україні.

Беручи до уваги досвід зарубіжних країн, вважаємо, що одним з механізмів, який може змінити характер взаємодії влади та суспільства, зробити державу менш владною у розвитку громадянського суспільства та активізувати соціальну інфраструктуру є інституційний ребрендинг (Токар, 2020).

В контексті нашого дослідження інституційний ребрендинг означає взяття відповідальності за свою діяльність. Його завданням є формування комплексної програми розвитку, соціальної стратегії та політики через використання державних інституцій для підтримки діяльності різноманітних самоорганізованих громадських організацій, які здійснюють суспільно корисну діяльність та виконують єдину державну політику.

Творчі цілі, що передбачають значний прогрес у цьому напрямку, залежать від того, наскільки суспільство сприймає пріоритетні цілі, рамкові умови для розвитку громадянського суспільства та готовність всіх сторін до відповідальної співпраці.

Зміни, передусім, стосуються нового підходу до ролі державних інститутів у суспільстві та посилення їх соціального призначення. При цьому правовий статус і форма публічного утворення (громадського об'єднання, громадської організації) практично не зазнають змін, а інституційний ребрендинг націлений на зміну соціально орієнтованої сутності організації та її суспільно корисного виявлення в суспільстві та державі.

Слід зауважити, що у переважній більшості випадків громадські організації фоку-

сують свою діяльність на наданні соціальних, культурних та освітніх послуг. Це охоплює як широкий спектр завдань, які визначаються державною політикою та регулюванням політик, так і включає другорядні питання, які переважно опосередковані та частково нееконімічні.

До цих питань відносяться: надання соціальних послуг, захист прав і свобод громадянина, рівності і справедливості, інтересів громадян та ін.

Громадські організації відіграють ключову роль у поширенні новітніх технологій, включаючи управлінські практики, збереженні і відтворенні історично значущих національно-культурних цінностей, а також у правовому захисті мовних, освітніх, культурних, духовних, релігійних та інших різноманітних груп населення та національного середовища.

Важливим аспектом їх діяльності є захист спільних інтересів, прав і можливостей етнонаціональних спільнот у багаторівневій етнонаціональній мозаїці держави, на який держава реагує виважено та динамічно.

В умовах сучасної глобалізації та поглиблення демократичних процесів, громадські організації усіх рівнів повинні розробляти стратегії координації своєї діяльності з державою. Важливим аспектом такої співпраці є виважена політика, спрямована на надання всім громадянам значного рівня соціальної підтримки.

Громадські організації не лише активно сприяють розвитку суспільства через реалізацію своїх цілей, але також виступають ініціаторами та учасниками соціальних проєктів, спрямованих на покращення якості життя. Вони взаємодіють із громадою, створюючи умови для активної участі громадян у прийнятті рішень та формуванні соціальної політики.

Окрім того, громадські організації сприяють вирішенню гострих соціальних проблем, таких як бідність, безробіття та нерівність, шляхом впровадження конкретних програм і проєктів. Їхні ініціативи спрямовані на покращення доступу до освіти, охорони здоров'я та інших соціальних послуг для всіх верств населення.

Вважаємо, що такий взаємозв'язок між громадськими організаціями та державою сприяє не лише розвитку громадянського суспільства, але і формує основу для стійкого та справедливого суспільства, де кожен громадянин має рівні можливості та права.

Тому, для того щоб максимально ефективно провести інституційний ребрендинг громадської організації, рекомендуємо врахувати наступні етапи:

1. *Аналіз сучасного стану.* На цьому етапі необхідно провести глибокий аналіз стану громадської організації, визначити сильні та слабкі сторони, виявити причини можливого низького рівня авторитету.

2. *Стейкхолдерський аналіз.* Мається на увазі взаємодія з усіма зацікавленими сторонами, включаючи громадянське суспільство, державні установи та інші зацікавлені групи, для визначення їх очікувань та поглядів.

3. *Формулювання нового бренду.* На цьому етапі потрібно визначити ключові цінності та принципи громадської організації, які будуть відзначатися під час інституційного ребрендингу.

4. *Визначення ефективної комунікаційної стратегії* громадської організації для представлення нового бренду громадськості.

5. *Впровадження,* тобто систематичні кампанії, виступи та події для популяризації нового бренду, взаємодії з громадськістю та активізації соціальної діяльності.

6. *Оцінка ефективності.* На цьому етапі необхідно проводити постійний моніторинг та оцінку впливу інституційного ребрендингу на рівень авторитету та роль громадської організації в суспільстві.

7. *Адаптація та удосконалення.* Це завершальний етап, на якому за необхідності треба вносити зміни в стратегію та бренд, адаптуючи їх до змін в суспільстві та політичній обстановці.

Отже, інституційний ребрендинг може стати ключовим елементом для підвищення впізнаваності та авторитету громадської організації, забезпечуючи їй більше можливостей для реалізації її місії та взаємодії з державними структурами та громадянським суспільством в цілому.

На думку науковців, інституційний ребрендинг має низку переваг для громадської організації в контексті вирішення соціальних проблем:

– По-перше, ребрендинг повинен переглянути сприйняття комерціалізації та допомагати громадським організаціям бути більш прозорими та відкритими щодо джерел фінансування, визначаючи їхній внесок у суспільні цілі.

– По-друге, громадські організації мають активно співпрацювати із суспільством, використовуючи зворотний зв'язок для адаптації своєї діяльності до реальних потреб громадян.

– По-третє, ребрендинг повинен надати громадським організаціям характеристики незалежності та гнучкості, щоб вони могли ефективно реагувати на зміни в суспільстві та збільшувати свій вплив.

– По-четверте, громадські організації повинні акцентувати свій внесок у захист національних інтересів та підтримку розвитку країни, що сприятиме підвищенню їхнього авторитету в суспільстві.

Ці кроки спрямовані на створення нового обличчя громадських організацій, яке відповідає вимогам сучасного суспільства та сприяє підвищенню їхнього авторитету та впливу у вирішенні соціальних проблем суспільства.

Висновки дослідження і перспективи подальших досліджень. Отже, інституційний ребрендинг громадських організацій задля вирішення соціальних проблем можливий за умови сприятливого зовнішнього середовища, де суспільство та держава взаємодіють синергічно. Це передбачає вироблення та підтримку демократичного політичного режиму, а також прийняття законів, що сприяють розвитку громадянського суспільства. Забезпечення демократичного політичного режиму та прийняття законів, що сприяють демократизації держави, є ключовими елементами, які дозволять громадським організаціям здійснити інституційний ребрендинг та активну участь у суспільстві.

Громадська організація є ключовим громадським інструментом для вирішення соціальних проблем, в свою чергу саме держава виступає гарантом захисту інтересів громадян, але водночас надає вільний вибір соціальної діяльності громадському сектору. Загальна мета взаємодії держави та громадських організацій полягає у створенні ефективної системи, що дозволить взаємодіяти державі та громадським організаціям у досягненні соціально орієнтованих цілей, підвищенні якості життя громадян та забезпеченні справедливого та інклюзивного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гостева О. Роль громадських організацій в процесі розбудови громадянського суспільства в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1135>

2. Дяконенко О. Соціальний капітал територіальних громад України в умовах війни: сучасні трансформації та прогнози зрушення. *Demography and social economy*. 2023. № 52(2). С. 54–71.
3. Євдокимова І., Вітковська І. Тенденції розвитку громадських організацій у сучасній Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2018. № (41). С. 42–48. <https://doi.org/10.26565/2227-6521-2018-41-07>
4. Карпенко О., Лях Т., Гунько С. Публічний простір як інструмент розвитку соціальної згуртованості громади. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 10(2). С. 218–224.
5. Лукашевський Ю. Розвиток інструментів участі громадян у місцевому самоврядуванні (на прикладі м. Львова) : дис. ... д-ра філософії в галузі публічного управління та адміністрування. : Львів. 2024. 218 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/radaphd/27292/disertaciya-rozvitok-instrumentiv-uchasti-gromadyan-u-miscevomu-samovyaduvanni-lukashevskiy.pdf>
6. Палатна Д., Семигіна Т. Згуртування громади: соціальний вимір : монографія. Таллінн : Teadmus. 2024. 315 с.
7. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи : монографія. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 382 с.
8. Столярчук О., Семигіна Т. Голоси стійкості: рефлексії українських соціальних працівників у час війни. *Social Work and Education*, 2024. Том. 11, № 1. С. 7–22. DOI: 10.25128/2520- 6230.24.1.1
9. Токар М. Актуальні виклики інституційного ребрендингу громадських організацій національних меншин України. *Аспекти публічного управління*. 2020. Том. 8, № 2. С. 6–15. URL: <https://doi.org/10.15421/152014>
10. Турій О. Стан дослідження взаємодії громадських організацій з органами місцевого самоврядування у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 17. С. 115–119. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/24.pdf

REFERENCES:

1. Hostieva, O. (2017). Rol hromadskykh orhanizatsii v protsesi rozbudovy hromadianskoho suspilstva v Ukraini [The role of non-governmental organizations in the process of building civil society in Ukraine] *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. № 10. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1135> [in Ukrainian].
2. Diakonenko, O. (2023). Sotsialnyi kapital terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh viiny: suchasni transformatsii ta prohnozni zrushennia [Social capital of territorial communities of Ukraine in wartime: current transformations and forecasted shifts]. *Demography and social economy*, 2023. № 52(2), S. 54–71 [in Ukrainian].
3. Yevdokymova, I., & Vitkovska, I. (2018). Tendentsii rozvytku hromadskykh orhanizatsii u suchasni Ukraini [Trends in the development of non-governmental organizations in modern Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina*, (41), 42–48. <https://doi.org/10.26565/2227-6521-2018-41-07> [in Ukrainian].
4. Karpenko, O., Liakh, T., & Hunko, S. (2023). Publichnyi prostir yak instrument rozvytku sotsialnoi zghurtovanosti hromady [Public space as a tool for developing social cohesion in the community]. *Vvichlyvist. Humanitas*, № 10(2), S. 218–224 [in Ukrainian].
5. Lukashevskiy, Yu. (2024). Rozvytok instrumentiv uchasti hromadian u mistsevomu samovriaduvanni (na prykladi m. Lvova) [Development of citizen participation tools in local governance (case study of Lviv)] : dys. ... d-ra filosofii v haluzi publichnoho upravlinnia ta administruvannia. Lviv, 218 s. Retrieved from <https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/radaphd/27292/disertaciya-rozvitok-instrumentiv-uchasti-gromadyan-u-miscevomu-samovyaduvanni-lukashevskiy.pdf> [in Ukrainian].
6. Palatna, D., & Semyhina, T. (2024). Zghurtuvannia hromady: sotsialnyi vymir : monohrafiia. [Community cohesion: the social dimension] Tallinn : Teadmus., 315 s [in Ukrainian].
7. Slozanska, H. (2018). Sotsialna robota v terytorialnii hromadi: teorii, modeli ta metody : monohrafiia [Social work in a territorial community: theories, models, and methods] Ternopil : TNPU im. V. Hnatiuka., 382 s [in Ukrainian].
8. Stoliaryk, O., & Semyhina, T. (2024). Holosy stiikosti: refleksii ukrainskykh sotsialnykh pratsivnykiv u chas viiny [Voices of resilience: reflections of Ukrainian social workers during wartime]. *Social Work and Education*, Vol. 11, No. 1. pp. 7–22. DOI: 10.25128/2520- 6230.24.1.1 [in Ukrainian].
9. Tokar, M. (2020). Aktualni vyklyky instytutsiinoho rebrendynhu hromadskykh orhanizatsii natsionalnykh menshyn Ukrainy [Current challenges of institutional rebranding of non-governmental organizations of national minorities in Ukraine]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*. Tom 8, № 2. S. 6–15. DOI: 10.15421/152014 [in Ukrainian].
10. Turii, O. (2017). Stan doslidzhennia vzaemodii hromadskykh orhanizatsii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia u vitchyzniani i zarubizhnii naukovi literaturi [The state of research on the interaction between non-governmental organizations and local authorities in domestic and foreign scholarly literature] *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 17. S. 115–119. Retrieved from http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/24.pdf [in Ukrainian].